

چشمگیری نداشته‌اند. لذا با توجه به مباحث مطروحه، جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان کشوری مستقل و قدرتی منطقه‌ای، تنها در صورتی بازدارندگی خود را با ضریب نسبتاً بالایی در محیط آشوب‌زده غرب آسیا در بُعد نظامی حفظ خواهد کرد که تولید، ارتقا و افزایش کیفیت سامانه‌ها و تسلیحات موشکی را به‌طور بنیادین و جدی در دستور کار خود قرار دهد.

تحول در فناوری موشکی جمهوری اسلامی ایران

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران تحت لوای یک حکومت دینی و انقلابی توسط آیت‌الله خمینی قرار گرفت. صدام تلاش کرد تا از آشفتگی‌های به‌ظاهر موجود در بین نیروهای نظامی ایران و پس از بحران گروگان‌گیری در نوامبر ۱۹۷۹ به خاطر شرایط به وجود آمده ناشی از قطع کمک‌ها و انتقال تسلیحات از ایالات متحده آمریکا و اروپا به ایران استفاده کند. جنگ باعث شد که عراق از هر راه ممکن از جمله روسیه و فرانسه، در جست‌وجوی تسلیحات و حمایت نظامی باشد (Cordesman, The Changing Security Dynamics of the Middle East and North Africa, 2020) در حالی که کشورهای چون فرانسه، انگلستان، ایتالیا و البته اتحاد جماهیر شوروی به‌عنوان بزرگ‌ترین تأمین‌کننده، سیستم‌های تسلیحاتی تکمیل شده را در اختیار رژیم صدام حسین می‌گذاشتند، ایالات متحده اساساً فناوری‌های تولید سلاح، از تجهیزات مورد استفاده در کارخانه‌های تولید موشک در عراق گرفته تا مواد قابل استفاده برای تولید جنگ‌افزارهای میکروبی را به آن کشور پیشکش می‌کرد (Wines, 1991). تأثیر غیرمستقیم ایالات متحده بر زرادخانه عراق شامل انتقال بمب‌های خوشه‌ای طراحی شده در ایالات متحده به بغداد از طریق کارلوس کاردون^۱، دلال تسلیحاتی اهل شیلی هم می‌شد (Pastzor, 1991). به‌خاطر محدودیت‌های ناشی از شرایط جنگ تحمیلی و تحریم‌های تسلیحاتی و اقتصادی غرب، تولید و گسترش قدرت نظامی با محوریت راهبرد موشکی در دستور کار نخبگان ایرانی قرار گرفت. در همین زمان، ایران خانواده‌ای از موشک‌ها با پیشران مایع تولید کرد. این موشک‌ها براساس فناوری موشک‌های

1. Carlos Karvdyn